

KATEDRA ANDRAGOGIKY
A PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ
Filozofická fakulta
Univerzita Karlova

Třídy, stratifikace

Seminář k základům sociologie
Zdeněk Sloboda

FILOZOFICKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

Sociální řád Stratifikace

Základní terminologie

- (Sociální) Řád
 - Stabilní a komplexní shluk propojených principů a pravidel, na jejichž základě se něco (zde sociální vztahy, jednání) děje.
 - Důležitou charakteristikou je struktura (uspořádání).
 - A. Comte viděl v analýze sociálního řádu (řád sociálních vztahů), jeho struktury a změn základ sociologie.
 - Vědomý (= hierarchický) X spontánní řád
 - Konsensus (Parsons) X Koflikt (Marx)
- Sociální instituce (X organizace)
- Sociální stratifikace
- Nerovnost
- Sociální mobilita
- Sociální skupiny

Sociální instituce

- Opakovaný, ustálený a legitimizovaný vzorec jednání v určité sociální situaci / pro řešení určité sociální situace.
 - Institucionalizace – proces tvorby sociálních institucí; aktéři mající dostatek zkušeností a moci (legitimizace) tvoří pravidla a zákonitosti pro řešení problémů, na jejíž realizaci dohlížejí (ustálenost, opakovanost)
- Durkheim – analýza sociálních institucí by měla být hlavním zájmem sociologie; soc.inst. jsou aspekty nad-individuálního charakteru společnosti
- Sociální psychologie – komplex vzájemně propojených normativních očekávání, jež definují rolově-patříčné chování
- Berger & Luckmann – realizace sociálních rolí vede k institucionalizaci a jejich naturalizaci; instituce jsou neosobní, jsou základem spol. řádu a kontroly (na rozdíl od chaosu)

Sociální instituce – sociální organizace

- Organizace je konkrétní realizace sociální instituce

instituce	organizace
(...) způsoby sociálního jednání	realizace instituce jedinci
<i>média; média veřejné služby a komerční</i>	<i>Český rozhlas; Lagardère, Evropa 2</i>

Třídy – charakteristiky

1. Nejednoznačnější hranice oddělení; omezení nejsou zpravidla formální, ale spíše daná zvykem a tradicí, někdy právně
2. Částečně získaná, částečně vrozená příslušnost → možnost sociální mobility
3. Závislá především (ale nejen) na ekonomických rozdílech
4. Nerovnost je vyjádřena na úrovni vztahů (povinnosti, očekávání)

Sociální stratifikace (dnes)

- Hlavní stratifikační dimenze
 - Majetek (dříve hlavní, často jediná kategorie)
 - (Později) příjem
 - (Prestiž a typ) zaměstnání (např. stavy u Webera)
 - Vzdělání (poprvé tematizuje Sorokin v r. 1927)

- Dnes obzvl. v kvantitativních výzkumech používaný:
multidimenzionální model (závisející na syntetickém statusu)
odlišující:
 - vyšší, vyšší střední, nižší střední, a nízká třída

Status

- **Užší pojetí** (původ u Webera)

Východisko: rozdíly mezi soc. skupinami souvisí s prestiží a uznáním

- Ty se různí mezi třídami (stavy)
- Můžou být jak pozitivní, tak negativní
- Prestiž může přetrvat i přes sestup/vzestup třídami
 - Např. „genteel poverty“ v UK – zchudlá aristokracie, „new money“ – neurození (nepatříčně distingovaně se chovající) zbohatlí lidé

- **Široké pojetí** (Linton, 1930s) = soubor všech aspektů sociálního postavení jedince

připsaný (askriptivní) vs. získaný

- Statusu (ač vědomě či nevědomě) bývá realizována skrze **životní styl**

Status

- (dnes) **syntetický status** –
vzdělání, profese, příjem, životní styl
- **Statusová inkonzistence** (inkongruence) (mj. G. E. Lenski)
Např. jedinec zaujímá vysokou pozici na škále prestiže povolání a vzdělání, střední pozici na škále podílu na moci a velmi nízkou na škále příjmu
- [Prestiž povolání](#) (data CVVM 2020)
- [Mzdy](#) (data ČSÚ 2020)
- [ISPV](https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Aktualni.aspx) = (<https://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Aktualni.aspx>)

Úkol

- Vytvořte či dohledejte dotazníkové otázky, které zjišťují různé charakteristiky respondentů/-ek, podle nichž je možno je třídit.

Proměnné / znaky (a jejich hodnoty)

- **nominální**
 - číslo (při analýze) má hodnotu zástupného symbolu
 - musí být jednoznačné (nepřekrývat se významově), rozlišitelné, k jedné jednotce přiřazena jedna hodnota (znak)
- **ordinální**
 - vyjadřuje vztah toho, co zastupuje; platné zpravidla jen v určitém kontextu
- **kardinální**
 - Intervalové (neznáme počátek, ale vyjadřují pravidelnou vzdálenost)
 - poměrové (známe počátek, př. počet dětí, plat)

Děkuji za pozornost

Sledujte obsah kurzu a úkoly v příslušném Moodle-kurzu (id=15822).

V případě potřeby: zdenek.sloboda@ff.cuni.cz